

## HIGH SCHOOL STUDENTS SKILLS FORMING MECHANISM TO USE INFORMATION RESOURCES IN THE PROCESS OF TEACHING HISTORY

*The article analyzes the main provisions of forming pupils abilities to use information resources. The mechanism of forming skills which can significantly improve the effectiveness of the educational process of history. The basic steps of the mechanism of forming the skills and the basic shape of the pupils in the use of information resources are analysed.*

*Key words: forming skills, information resources, skills, information and history.*

УДК 37. 014

Ю. В. Логвиненко, В. О. Мазуренко

### ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

*У статті розкрито актуальність проблем, що пов'язані зі становленням сучасного вчителя під впливом розвитку інформаційного суспільства. Показані напрями формування інформаційного суспільства в Україні та його вплив на навчально-виховний процес. Розкриті підходи щодо роз'яснення доцільності використання медіазасобів, інтерактивних дошок, кількості та якості інформаційних масивів для становлення власне педагога та впровадження ІКТ як новітніх технологій у реалізації завдань системи освіти різних рівнів.*

*Ключові слова: ІКТ, інформаційне суспільство, інформаційна культура, Інтернет-технології, медіакультура, педагогічний процес, нормативно-правове законодавство.*

Розвиток сучасного суспільства будь-якої держави світу супроводжується загальносвітовими тенденціями: глобалізацією та використанням світової мережі Інтернет. За таких умов освіта як один із визначальних чинників розвитку суспільства не може залишатися поза цими тенденціями.

Концепція інформаційного суспільства розкрила принципово важливу рису постіндустріального суспільства і збагатила його розуміння, відкрила властивості інформації та її зростаючий вплив на життя суспільства. Досліджуючи теорію інформаційного суспільства як парадигму суспільного розвитку, можна сказати, що вона певним чином поєднала у собі всі найкращі здобутки людства, дала поштовх позитивним зрушенням у всіх інших нетехнічних сферах людської життєдіяльності, ставши основою розвитку людського потенціалу. Зростаюча кількість людей втягується в безпрецедентне розмаїття інформаційно-орієнтованих типів робіт.

Проблемними на сьогодні є підготовка молодих учителів, що вільно володіють інформаційно-комунікаційними технологіями. Ці проблеми є актуальними і для

старшого покоління вчителів. Уміння використовувати персональний комп'ютер для пошуку побутової інформації – це не вирішення проблеми застосування новітніх технологій. Існує певний відсоток педагогів, який має труднощі щодо використання комп'ютерних навчальних програм, пошукових систем, медіазасобів, інтерактивних дощок, оцінювання якості інформації. Неповною мірою деякі педагоги розуміють сутність інформаційного суспільства, особливо в умовах недостатнього матеріального та фінансового забезпечення навчального процесу з цих питань. Наявною є проблема низької поінформованості представників освітньої системи щодо успішного використання ІКТ в навчально-виховному процесі та вивчення передового педагогічного досвіду з цього питання. Безумовно, невирішення зазначених проблем може привести до гальмування стратегічних процесів розвитку держави. Це обґрунтовується насамперед тим, що система освіти є випереджальним фактором у розвитку суспільства. Вона є чи не найвизначальнішим чинником стратегічних змін на шляху до кращого майбутнього. Тому впровадження ІКТ на всіх рівнях управління системою освіти в роботу навчальних закладів загально-середньої, професійно-технічної та вищої освіти є передумовою успішного виконання навчальних завдань, а разом з тим – виховання й навчання сучасних конкурентноспроможних, компетентних випускників.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання становлення і розвитку інформаційного суспільства, вимоги до освіти зі становленням інформаційного суспільства у світовому освітньому просторі та в Україні розглянуті у працях Д. Белла, М. С. Кагана, І. Масуди, А. Тоффлера. Суттєвий вплив на наше розуміння проблеми реформування української освіти згідно з вимогами сучасного інформаційного суспільства здійснили праці В. П. Андрущенка, В. Г. Кременя, М. З. Згуровського, Д. В. Дубова, О. А. Ожевана, С. М. Гнатюка та ін.

**Метою статті** є аналіз стану сучасного українського інформаційного середовища та вивчення його впливу на сучасний педагогічний дискурс.

Серед учених, що займаються проблемами інформаційного суспільства, існує фундаментальний розкол. Одні вважають, що ми маємо справу з принципово новим типом суспільства, інші дотримуються ідеї соціальної спадкоємності, стверджуючи, що процеси інформатизації раніше встановлених відносин ще не означають появу нового суспільного устрою [4].

Оскільки саме суспільство являє собою цілісну систему, то і всі його підсистеми, хоча і мають особливості, проте залишаються системно пов'язаними і наслідують визначальні якості всієї системи. Таким чином, розглядаючи питання інформаційності суспільства в цілому, не можна залишати поза увагою питання інформаційності його підсистем. Отже, необхідно говорити не лише про інформаційне суспільство, а й про необхідний перехід інституту освіти (соціального інституту і підсистеми суспільства) до інформаційного стану [3].

Щодо самого визначення інформаційного суспільства, то «інформаційне суспільство є сучасним станом цивілізаційного розвитку, сутність якого полягає у

збільшенні масштабів створення, накопичення, передачі, обробки і використання інформації, перетворенні інформації і знання на продуктивні сили суспільства» [4].

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р, визначає мету, базові принципи, стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання, що спрямовані на їх досягнення, а також основні напрями, етапи і механізм реалізації зазначеної стратегії з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України в перспективі до 2020 року.

Змістова частина стратегії, з урахуванням міжнародного досвіду, показує, що цифрові технології стали рушійною силою соціально-економічного розвитку, відновлення економіки багатьох держав світу та визначають основу сталого розвитку в майбутньому. Україна поставила собі за мету прискорений перехід до нового етапу розвитку – інформаційного суспільства, що дасть змогу забезпечити рівень суспільного добробуту, здійснити перехід від економіки з паливно-сировинною спрямованістю до економіки, заснованої на знаннях, досягти скорочення загроз національній безпеці, залучити громадян до всіх благ інформаційного суспільства. У цьому ж Законі вказується, що наша держава має історію розвитку власного інформаційного суспільства. Так, наприклад, діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики, розробка на початку 90-х років минулого століття концепції та програм інформатизації, створення різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій і загальнодержавних електронних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення. Отже, національна інформаційна сфера продовжує стверджуватися і наполегливо долучається до глобального світового інформаційного простору.

Однак рівень розбудови інформаційного суспільства в Україні поки що не відповідає її потенціалу та можливостям. Основними проблемними питаннями, що загальмували розвиток інформаційного суспільства в Україні, Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк в аналітичній доповіді про становлення інформаційного суспільства в Україні називають:

- відсутність дієвого механізму виконання завдань розвитку інформаційного суспільства. Реалізація органами виконавчої влади плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 653, не забезпечила створення умов для розвитку інформаційного суспільства в Україні;
- неефективність роботи Міжгалузевої ради з питань розвитку інформаційного суспільства, утвореної відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 січня 2009 р. № 4 (Офіційний вісник України, 2009 р., № 3, ст. 77);
- економічна криза, що призвела до зменшення обсягу фінансування робіт у рамках виконання Національної програми інформатизації, внаслідок чого зменшився вплив Програми на процеси інформатизації в державі та

- посилилася децентралізація підходів до здійснення заходів з розбудови інформаційного суспільства відповідними державними органами;
- відсутність процедури погодження з Адміністрацією Держспецзв'язку створення та розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем, в яких оброблятиметься інформація, що є власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законодавством;
  - низький рівень взаємодії замовників Національної програми інформатизації щодо погодження Генеральним державним замовником Національної програми інформатизації завдань (проектів) створення інформаційно-телекомунікаційних систем державними органами [1].

Для прискорення побудови інформаційного суспільства на національному і місцевому рівнях необхідно провести ряд організаційних заходів та визначити концептуальний напрям його розбудови. Ось деякі із них, названі українськими дослідниками:

- удосконалити та впровадити нормативно-правову базу з питань забезпечення розвитку інформаційної сфери та прискорити її адаптацію до європейських правових норм та стандартів;
- забезпечити належну координацію дій усіх зацікавлених суб'єктів під час запровадження інструментів демократії;
- удосконалити інституціональний механізм формування, координації та здійснення контролю за виконанням завдань розбудови інформаційного суспільства;
- підвищити рівень інформаційної представленості України в Інтернет-просторі та присутності в ньому українських інформаційних ресурсів;
- забезпечити прийняття системних державних рішень, спрямованих на стимулювання створення національних інноваційних структур (центрів, наукових парків і технопарків) для розроблення конкурентноспроможних вітчизняних інформаційно-комунікаційних технологій;
- підвищити на державному рівні значущість українського сегмента Інтернету як одного з найважливіших інструментів розвитку інформаційного суспільства та конкурентноспроможності держави;
- розробити на національному та місцевому рівнях механізм ефективної громадської участі та громадського контролю за реалізацією пріоритету розбудови інформаційного суспільства.

Великого значення у справі підготовки молодих учителів набуває підвищення їх інформаційної та медіакультури як чинника компетентного поведіння в інформаційному суспільстві. Підкреслюючи важливість медіаосвіти, на державному рівні була прийнята Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, розроблена Національною академією педагогічних наук України. У цій Концепції зазначається беззаперечна важливість рівня медіакультури молоді для українського сучасного суспільства в умовах світової глобалізації та інформатизації.

Виходячи з основних положень Закону України «Про основні засади розвитку

інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» та національної Концепції впровадження медіаосвіти в Україні можна визначити основні завдання розвитку інформаційного суспільства в нашій державі:

1. Сприяння кожному громадянину на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у створенні інформації і знань, їх використанні та обміні ними, виробництві товарів та наданні послуг.

2. Забезпечення гарантій волевиявлення і самореалізації громадянина в інформаційному суспільстві, а також вільного доступу до інформації та знань, крім установлених законом обмежень.

3. Створення умов повномасштабного входження України до глобального інформаційного простору.

4. Прискорення розвитку інформаційного сектору економіки, який активно взаємодіє з іншими секторами економіки з метою підвищення темпів економічного зростання.

5. Упровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, у тому числі в процесі реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд» та електронного урядування.

6. Гармонізація національного законодавства з європейським, дотримання цілей і принципів, проголошених Організацією Об'єднаних Націй, Декларацією принципів та Плану дій, напрацьованих на Всесвітніх зустрічах на вищому рівні з питань інформаційного суспільства.

Зазначені стратегічні завдання передбачається виконати у 2013 – 2020 роках. З їх виконанням в основному буде створено інформаційне суспільство в Україні. Як же інформаційне суспільство вплине на ефективність роботи системи освіти в усьому її розмаїтті? На думку багатьох вчених, ІКТ допоможуть вирішити основне завдання, яке полягає у підготовці гармонійно розвиненої, творчої та конкурентноспроможної особистості, здатної легко адаптуватися до умов сучасного середовища, яке постійно змінюється, орієнтуватися у потоці інформації та безперервно перебувати у стані власного розвитку й удосконалення. Використання ІКТ у системі освіти сприятиме створенню «комп'ютерної методології навчання», що передбачатиме застосування таких методів: комп'ютерне моделювання навчально-пізнавальної діяльності; всебічне й активне інформування; програмування навчальної діяльності; вхідного, поточного або кінцевого контролю; гри і проєктів та ін. Крім того, створені навчальні системи, наприклад, для тренування умінь та навичок; формування знань (окремих наукових понять); програми з проблемного навчання; імітаційні й моделювальні програми; дидактичні ігри. До найскладніших програм належать інтелектуальні навчальні системи. Вони діагностують учня, складають історію його навчання і на цій основі пропонують індивідуальну програму навчання.

Застосування ІКТ у системі освіти розширює доступ до інформації в обмежені терміни, зберігає значний обсяг необхідної інформації, підтримує розробку нових

підручників та посібників, формує інформаційно-довідкову базу і удосконалює адміністративний документообіг. Усе це сприяє віддавати максимум зусиль головному призначенню вчителя – готувати молодих людей до їх майбутнього практичного життя незалежно від того, чи це продовження навчання, чи початок трудової діяльності.

Великого значення набуває ІКТ в організації та проведенні навчально-виховного процесу. Майбутнє належить ІКТ, і тому неможливо переоцінити внесок цих технологій у спрощення та підвищення інтенсифікації праці вчителя. Унікальним внеском ІКТ у навчальний процес є:

- негайний зворотний зв'язок між користувачем і засобами нових інформаційних технологій;
- комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти або закономірності процесів та явищ – реальних і віртуальних;
- архівне зберігання доволі великих обсягів інформації з можливістю її передавання, а також легкого доступу користувача до центрального банку даних;
- автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки інформації та результатів навчального експерименту з можливістю багатократного повторення фрагмента чи самого експерименту [2].

Використання Інтернет-технологій дає можливість учителям долучатися до всесвітнього інформаційного масиву з різних напрямів людської діяльності. Перш за все вони можуть отримати послуги з перегляду ресурсів веб-сторінок, графіків та відео з інтерактивними програмами, відправленням та отриманням повідомлень, файлів тощо. Використання Інтернет-технологій дає вчителям можливості для саморозвитку, для підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання без відриву від роботи, дозволяє активно впроваджувати нові засоби та методи навчання, використовувати синтез методів традиційного навчання та нових методів та форм роботи і, безумовно, долучатися до світового освітнього простору.

Певною мірою підвищується інтенсифікація навчального процесу з використанням такого виду ІКТ, як інтерактивні дошки. З використанням інтерактивних дощок перш за все відкриваються нові можливості зворотного зв'язку між учителем та учнями, скорочується час, що витрачається педагогом на підготовку до уроку, водночас поліпшується якість навчального процесу за рахунок нового способу його проведення.

Іншим видом ІКТ є мультимедіа, яка завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості та об'єднання різних видів наочної, мнемонічної навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості учнів стала найефективнішим способом підвищення якості освіти.

Застосування комп'ютера в навчальному процесі звільняє вчителя від рутинної роботи з власне його організації, дає можливість створити багатий довідковий та ілюстративний матеріал. Інтерактивні комп'ютерні програми активізують усі види

діяльності людини: розумову, мовну, фізичну, що прискорює процес засвоєння матеріалу. Інформаційні технології допомагають учителю самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до динамічних умов сучасного життя. Але найважливіше – впроваджувати зміни в систему освіти та бути ініціатором й активатором цих змін. Потужні масиви інформації, що стають завдяки ІКТ доступними, незалежно від часу та місця знаходження, дають можливість учителю більш успішно здійснювати навчально-виховний процес.

Отже, формуючи майбутнього громадянина інформаційного суспільства (суспільства знань), вчитель повинен уміти сформулювати в учнів основні ціннісні орієнтації в інформаційному суспільстві. Серед найважливіших цінностей і смислів інформаційного суспільства дослідники відзначають такі:

- розуміння людини як відповідально-діяльної особистості, яка в гармонії з природою і цивілізацією пізнає і перетворює навколишній світ й прагне набути нового досвіду;
- цінність освіти, об'єктивного наукового знання, широти і глибини знань, інформаційно-комунікаційних компетентностей, вміння здійснювати інформаційну діяльність;
- сприйняття природи як «поля об'єктів», що є матеріалом і ресурсами перетворювальної діяльності людини тільки на основі її цілісної гуманітарної експертизи;
- цінність інновацій і прогресу; пріоритетність вільної самореалізації, творчості особистості, її прагнення до автономності, але й збереження тяжіння до спільності, спільного вироблення рішень з учасниками інформаційної взаємодії;
- формувати в учнів світогляд, етичні позиції при здійсненні діяльності в інформаційному суспільстві;
- розвивати ініціативу і самостійність учнів, виховувати їх бути відповідальними за власну освіту;
- формувати в учнів мотивацію до навчання, саморозвитку;
- навчити учнів вчитися, використовуючи при цьому ІКТ;
- формувати в учнів інформаційні потреби;
- розвивати в учнів інтерес до способів набуття нових знань та вмінь;
- допомогти учням знаходити відповіді на запитання, що в них виникають, самостійно здобувати знання;
- навчити учнів використовувати інформаційні освітні ресурси (зокрема, розподілені інформаційні ресурси в локальних і глобальних мережах) і здійснювати інформаційну взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу [5].

Аналіз наукової та науково-методичної літератури показує, що застосування ІКТ у системи освіти створює умови інтенсифікації навчального процесу, розвитку інтелекту учнів щодо здобування дієвих знань та первинного життєвого досвіду.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити **висновки**:

1. Сучасне суспільство набуває тенденцій до глобалізації та інформатизації, і саме цей факт вимагає від людини оволодіння вмінням користування ІКТ.
  2. Інформаційне суспільство України прийняло цілком реальні обриси, і це є головною умовою переходу інституту освіти до інформаційного стану.
  3. Рівень розбудови інформаційного суспільства в Україні на сьогодні не відповідає можливостям нашої держави і, безумовно, цей рівень недостатній для системи освіти як випереджального фактору розвитку суспільства.
  4. Упровадження інформаційної та медіаосвіти в навчальні заклади повинно забезпечити учням інформаційну та медіаобізнаність, медіаграмотність та медіакомпетентність, відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.
  5. Новітні інформаційні технології в системі освіти надають можливість нагромаджувати та компактно зберігати великий обсяг інформації з подальшим його використанням в навчальному процесі та адміністративному документообігу.
  6. Інформаційні технології в освітній галузі дозволяють на більш інтенсивному рівні виконувати одне з найголовніших освітніх завдань – безперервного розвитку особистості протягом усього життя.
  7. Мультимедіа та інтерактивна дошка допомагає вчителю у відносно короткі строки здійснювати підготовку до уроку та водночас поліпшити якість заняття.
  8. Уміле використання вчителем ІКТ робить його сучасним, компетентним фахівцем освітньої галузі, розкутим диригентом потоків навчальної інформації, експертом з предмета викладання.
- Перспектива подальших досліджень буде спрямована на реалізацію самовизначення вчителя в Інтернет-ресурсах.

### Література

1. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : анал. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. – К. : НСД., 2010. – 64 с.
2. Логвиненко Ю. В. Освіта ХХІ століття: виклики, пошуки відповідей : навчально-методичний посібник / Ю. В. Логвиненко, В. О. Мазуренко, Т. Г. Стукалова. – Суми : РВВ СОІППО, 2012. – 104 с.
3. Нові інформаційні технології в освіті // <http://it-tehnolog.com/statti/novi-informatsiyni-tehnologiyi-v-osviti> / Назва з екрану.
4. Писаренко О. Л. Сутність інституту освіти в інформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз./ О. Л. Писаренко. – Електр. ресурс: Режим доступу: [http://www.google.com.ua/url//nbuv.gov.ua/portal/natura/vkpi/fpp/2009-2/24\\_Pisarenko](http://www.google.com.ua/url//nbuv.gov.ua/portal/natura/vkpi/fpp/2009-2/24_Pisarenko).
5. Рамський Ю. С. Зміни в професійній діяльності вчителя в епоху інформатизації освіти / Ю. С. Рамський. – Електр. ресурс: Режим доступу: [http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik\\_KOSN/12/2.pdf](http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/12/2.pdf)
6. Стониер Т. К новой теории информации / Т. Стониер // Информационная революция: наука, экономика, технология. – М. : РАН, 1993. – С. 43 – 47.



**Логвиненко Юлія, Мазуренко Владимир**  
**ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА СОВРЕМЕННЫЙ**  
**ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС**

*В статье раскрыта актуальность проблем, связанных со становлением современного учителя под воздействием информационно-коммуникационных технологий. Показаны направления формирования информационного общества в Украине и его влияние на педагогический дискурс. Раскрыты подходы с разъяснением целесообразности медиасредств, интерактивных досок, количества и качества информационных массивов для становления педагога и внедрения ИКТ как новейших технологий в реализации задач системы образования различных уровней.*

*Ключевые слова: ИКТ, информационное общество, информационная культура, Интернет-технологии, медиакультура, педагогический процесс, нормативно-правовое законодательство.*

**Yu. Lohvynenko, V. Mazurenko**  
**THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGY ON MODERN**  
**PEDAGOGICAL DISCOURSE**

*The article deals with the problems of relevance and development of information society in Ukraine. Its impact on the educational process is highlighted. The approaches to the explanation of importance of ICT and Media, quantity and quality of information for teacher's professional development are given. Introducing new technologies into objective implementation of educational system at different levels is presented. The essence of information society creating, transferring and using arrays of information to improve the productive forces of the society is highlighted. The reasons that hinder the development process of information society in Ukraine are given. The influence of information technology on strengthening teacher's self-development and his adaptation to constantly changing labour conditions are revealed. The usage of ICT by teacher and his response to rapid changes in the society are presented.*

*Keywords: ICT, information society, information culture, Internet technology, media culture, teaching process, normative and legal legislation.*